

De Marliaantjes
Christelijke basisschool

Pestprotocol

zien!

ZIEN is een product van Driestar Onderwijsadvies, in samenwerking met ParnasSys

Vastgesteld: mei 2015

Inhoudsopgave

1. Pesten	Pagina 3
2. Protocol treitersituaties	Pagina 4
3. Signalen van treiteren	Pagina 7
4. Schoolkrantartikel: wordt mijn kind gepest?	Pagina 9

1. Pesten

Wij willen een school zijn waar iedere leerling zich sociaal aanvaard voelt (zie ook 2.3) en zich kan ontwikkelen in een sfeer van veiligheid, acceptatie, erkenning en wederzijds respect.

Met elkaar zijn wij alert op signalen als:

- signalen van laag welbevinden in het algemeen
- plagen, bespotten en kleineren
- op een spottende, onvriendelijke manier iemand uitlachen
- fysiek contact
- herhaaldelijke betrokkenheid bij ruzies
- kleefgedrag (dicht bij de leerkracht willen blijven)

Wij streven in iedere groep een klimaat na dat zich kenmerkt door samenhang en onderling hulpbetoon.

De school heeft regels opgesteld voor de omgang tussen leerlingen onderling. Leerkrachten weten hoe ze deze regels op een succesvolle manier kunnen introduceren.

Elke leerkracht draagt er zorg voor dat in de periode tot aan de herfstvakantie veel aandacht besteed wordt aan regels voor de omgang met elkaar, vanuit het besef dat we als leerkrachten een belangrijke bijdrage kunnen leveren aan een positieve groepsvorming.

Elke leerkracht is consequent als het gaat om de uitvoering van deze regels (zero-tolerance!).

Leerkrachten die moeite hebben om regels consequent te hanteren en gestelde normen te bewaken krijgen video-interactiebegeleiding. Dit ter beoordeling door de interne begeleider of de directeur.

In deze introductiefase besteden we via gesprekjes, prentenboeken, expressieopdrachten, rollenspel, et cetera aandacht aan treiteren.

Vanaf groep 4 stelt de leerkracht met de klas een klassenprotocol op samen met de kinderen.

Leerkrachten zorgen ervoor dat de naleving hiervan regelmatig aan de orde wordt gesteld.

Leerkrachten bieden voldoende structuur, ook tijdens meer open onderwijsleersituaties.

Leerlingen die laag scoren op sociaal initiatief zijn potentiële slachtoffers. Daarom vinden wij het belangrijk om deze leerlingen vanaf groep 1-2 al planmatig te begeleiden (ZIEN! biedt in dit verband signaleringsmogelijkheden en suggesties). In de kleutergroep wordt gewerkt met het observatie instrument KIJK!

Tijdens de ouderbezoeken wordt altijd gevraagd of de ouders signalen hebben gekregen dat hun kind anderen pest, gepest wordt of aangeeft dat anderen in de klas of op school gepest worden.

In vastgestelde peestsituaties geldt dat het pestprotocol in werking gaat (zie de bijlage).

Aan het begin van het schooljaar, in januari en in juni bespreken we bovenstaande afspraken en acties met elkaar binnen het team. De afspraken en actiepunten worden bijgesteld wanneer we als team van mening zijn dat er zaken aanscherping of verbetering behoeven.

Te realiseren doelstelling

Over drie jaar geeft 97% van de ouders aan dat ze geen aanleiding hebben om te denken dat hun kind geregeld gepest wordt.

2. Protocol treitersituaties

ALGEMENE LIJN OM TREITEREN OP SCHOOL TE VOORKOMEN

1. Aan het einde van het cursusjaar worden er afspraken gemaakt met betrekking tot de start van het nieuwe jaar, met name wat betreft het begeleiden van de groepsvorming. Bij de opening van het jaar worden deze afspraken nog een keer aangescherpt.
2. In de eerste schoolweek wordt met de klas een klassenprotocol gemaakt. De naleving hiervan wordt regelmatig ter sprake gebracht.
3. In de eerste schoolweek worden, met het oog op een positieve groepsvorming, drie introductielessen uit de map 'Pesten en Plagen Project' of uit een andere methode uitgevoerd.
4. Tijdens de ouderbezoeken wordt altijd gevraagd of de ouders signalen hebben gekregen dat hun kind anderen pest, gepest wordt of aangeeft dat anderen in de klas of op school gepest worden.
5. Een keer per jaar wordt een sociogram van de klas afgenomen. De intern begeleider ontvangt van alle klassen de sociogrammen. Hierna worden in de teamvergadering de sociogrammen besproken.
6. Tussen de herfstvakantie en de kerstvakantie worden er tenminste drie lessen (zo mogelijk bij verschillende vakgebieden) gegeven die gericht zijn op sociale vaardigheden. Voor zover dit kan, wordt voor de keuze van onderwerpen aangesloten bij de gesignaleerde problemen door middel van het sociogram. Deze lessen worden schriftelijk vastgelegd en in de klassenmap bewaard. Op de teamvergadering van januari worden deze lessen geëvalueerd.
7. Tijdens de teamvergadering worden de sociogrammen besproken. Er wordt speciaal gelet op mogelijk pestgedrag binnen of buiten de groep.
8. Ook tussen de voorjaars- en de pinkstervakantie worden drie lessen gegeven rond het thema sociale vaardigheden. (Zie verder bij nummer 6). Op de hierop aansluitende teamvergadering worden de ervaringen met deze lessen uitgewisseld.
9. Aan het einde van het cursusjaar worden de hierboven vastgestelde lessen geëvalueerd. Daarbij wordt besproken of het protocol voldoende heeft voorzien in de voorkomende situaties en/of aanvullingen nodig zijn. Tevens wordt er vooruitgeblikt naar het nieuwe cursusjaar.

HANDELEN IN VASTGESTELDE PESTSITUATIES

1. Er vindt een gesprek plaats tussen de pester en de zondebok.
2. Voldoet dit gesprek niet (in die zin dat het pesten toch doorgaat) of zijn er meerdere leerlingen bij betrokken, dan vindt er een gesprek met de hele klas plaats.
Dit gebeurt volgens vijf stappen:
  - a. De ik-boodschap
De leerkracht geeft door middel van een heel duidelijke ik-boodschap te kennen, dat er in de klas een probleem is dat hij niet alleen kan oplossen, maar dat wel opgelost moet worden. Daarbij noemt hij heel duidelijk de probleemsituatie en vraagt de leerlingen oplossingen te geven. Hij benadrukt daarbij dat het probleem opgelost moet worden.
  - b. Het verzamelen van oplossingen
De leerlingen moeten allerlei oplossingen geven voor aanpak. Soms komen er geen ideeën omdat de leerlingen niet durven of zo'n aanpak niet gewend zijn. Maar als de leerkracht hen laat merken dat het menens is door hen wat meer tijd te geven oplossingen aan te dragen, zullen ze in die periode de zondebok wat meer met rust laten. In deze fase mag er nog niet gereageerd worden op de oplossingen. Na verloop van tijd komt er een aantal oplossingen, meestal van de leerlingen uit de zwijgende middengroep.
  - c. Het evalueren van oplossingen
Alle oplossingen die nadelig zijn voor de zondebok en ook voor de pester worden geschrapt. Op die manier geeft de leerkracht aan dat hij geen partij kiest, maar aan alle leerlingen veiligheid wil bieden.
  - d. Het concretiseren van de oplossingen
Voor iedereen moet duidelijk zijn hoe de geselecteerde oplossingen uitgevoerd gaan worden. Het is daarbij aan te bevelen om ze op papier te zetten en daarna weer met de klas te bespreken.
  - e. Het evalueren van de oplossingen
De oplossingen moeten met regelmaat geëvalueerd worden. De leerkracht geeft aan dat de evaluatie een vast onderdeel gaat worden van de klassengesprekken. Wanneer er weer signalen komen van pesten dan moet de leerkracht weer teruggaan naar stap 1, maar ook als hij niets hoort, moet hij regelmatig evalueren. Het is van belang om het evalueren dan niet te laten verwateren. In dat geval is het belangrijk om complimenten te geven omdat het zo goed gaat. De leerkracht moet in deze fase de leerlingen duidelijk maken dat het aangeven dat er weer gepest wordt niet hetzelfde is als klikken, maar dat het in principe hetzelfde is als het helpen van de zondebok.
3. De ouders worden erbij betrokken, in die zin dat ze in kennis worden gesteld van de geconstateerde peestsituatie. Om ouders te ondersteunen kan het boekje met informatie voor de ouders uitgeleend worden "Pesten hoort er niet bij" (voor ouders), uitgave door: Stichting Opvoedingsinformatie te Amersfoort).
4. De leerkracht meldt de geconstateerde peestsituatie aan het team.
5. Met name als er een peestsituatie geconstateerd is, bevraagt de leerkracht zichzelf over zijn of haar eigen functioneren. Hoe is de eigen houding naar de klas en eventueel specifiek naar bepaalde leerlingen toe? Hoeveel ruimte en verantwoordelijkheid krijgen de leerlingen zelf?

Hoe veilig zijn de leerlingen in de klas? Waar nodig, brengt de leerkracht wijzigingen aan in zijn of haar functioneren.

6. Bij een leerling bij wie het zondebok of pester zijn vooral lijkt voort te komen uit een gebrek aan weerbaarheid, inlevingsvermogen en sociale vaardigheden, kan met de ouders gesproken worden over een eventuele sociale vaardigheidstraining, zoals die bijvoorbeeld gegeven wordt door het Gliagg en Riagg's (Bang zijn voor andere kinderen; omgang en therapie met sociaal onhandige kinderen; een werkboek, Ringrose, H.J. en E.H. Nijenhuis. Wolters, Groningen, 1986).
7. Als zich voortdurend escalaties voordoen op het plein wordt er extra pleinwacht ingezet.
8. Er wordt regelmatig contact gehouden met de betreffende leerlingen, de groep en de ouders om te horen of de genomen maatregelen succes hebben en blijven hebben of dat er andere stappen nodig zijn.

3. Signalen van treiteren

SIGNALEN VAN SLACHTOFFERS

a. Op school

1. Primaire signalen:

- de slachtoffers worden vaak op een gemene manier geplaagd, bespot en gekleineerd;
- ze worden uitgelachen op een spottende en onvriendelijke manier;
- ze worden fysiek aangepakt en kunnen zich hier niet adequaat tegen verweren;
- ze zijn betrokken bij ruzies waarbij ze zich niet kunnen verdedigen;
- hun bezittingen worden beschadigd;
- ze vertonen blauwe plekken, schrammen, gescheurde kleding, ...

2. Secundaire signalen:

- de slachtoffers zijn vaak alleen, ze lijken geen vrienden te hebben;
- ze worden als laatste gekozen, bijvoorbeeld bij het vormen van groepjes;
- ze proberen dicht bij de leerkracht te blijven;
- ze geven een angstige en onzekere indruk;
- ze zien er bang, ongelukkig, neerslachtig en huilerig uit;
- ze vertonen een plotselinge of geleidelijke verslechtering in schoolresultaten

b. Thuis

1. Primaire signalen:

- ze komen thuis met gescheurde kleding of bezittingen die stuk zijn;
- ze vertonen verwondingen (blauwe plekken, schrammen, ...) en geven hier een omstreden uitleg voor.

2. Secundaire signalen:

- ze brengen geen vriendjes of klasgenoten mee naar huis;
- ze hebben geen goede vriend;
- ze worden zelden elders uitgenodigd;
- ze gaan niet graag naar school;
- ze kiezen een vreemde weg om naar school te gaan;
- ze slapen niet goed;
- ze verliezen de belangstelling voor schooltaken;
- ze zien er bang en ongelukkig uit;
- ze vragen of stelen geld (om de pestkoppen om te kopen).

SIGNALEN VAN PESTKOPPEN

a. Algemene kenmerken

1. ze zijn fysiek sterker;
2. ze hebben grote behoefte te overheersen en hun eigen zin te krijgen;
3. ze zijn impulsief, kunnen moeilijk tegenwerking aanvaarden;
4. ze zijn vaak tegendraads naar volwassenen toe;
5. ze worden als stoer aangezien, hebben weinig inlevingsvermogen;
6. ze hebben een relatief positief zelfbeeld.

b. Op school

1. Op school treiteren de pestkoppen vaak op een gemene manier: spotten, intimideren, schoppen, dingen stuk maken. Ze hebben het vooral gemunt op de zwakkere leerlingen en proberen meelopers op hun hand te krijgen.
2. Ondervinding leert dat meisjes veelal op een veel subtielere manier pesten, die veel moeilijker op te sporen valt, bijvoorbeeld roddelen, een vriendin afpakken, uitsluiten

4. Schoolkrantartikel: wordt mijn kind gepest?

Wat is pesten?

Pesten komt meestal voor in een groep; dit hoeft niet alleen in een schoolklas. Meestal wordt pesten als volgt omschreven: Langdurig lichamelijk en/of geestelijk geweld door een persoon of een groep tegen een eenling die niet in staat is om zichzelf te verdedigen. Uit deze omschrijving blijkt dat pesten iets anders is dan plagen. Plagen doe je zo nu en dan, op een gelijkwaardige manier. Bij pesten is er meestal sprake van een proces dat langer duurt, en dat daarom dieper ingrijpt, het kan bijvoorbeeld ook plaatsvinden in een groep kinderen uit de buurt die altijd met elkaar speelt, een zondagschoolgroep of een knutselclub. Slachtoffers van pesten zijn vaak niet in staat om zichzelf te verdedigen. Ze kunnen zich niet verweren en voelen zich daarom alleen staan. Als slachtoffer voel je je onderdrukt door anderen die meer macht hebben dan jij. Het is te begrijpen dat dit kinderen erg somber maakt.

Hoe kan ik zien dat mijn kind gepest wordt?

Het probleem is dat volwassenen pesten vaak niet zien. Het gebeurt op plaatsen waar leerkrachten of ouders niet komen bijvoorbeeld in het fietsenhok of in het plantsoen in de buurt. Ook komt het voor dat kinderen op een subtiele wijze onder druk staan die door volwassenen niet wordt opgemerkt (bijvoorbeeld via briefjes of oogcontact). Omdat je als ouders het pesten vaak niet ziet, is het belangrijk om alert te zijn op signalen. Te denken valt bijvoorbeeld aan: hoofdpijn, buikpijn, niet naar school willen, geen vriendjes uitnodigen, nooit worden uitgenodigd bij andere kinderen, niets over school willen vertellen.

Wat kan ik als ouder doen als mijn kind gepest wordt?

Als ouders merken dat hun kind gepest wordt, zijn twee dingen belangrijk. In de eerste plaats is het nodig dat er goed naar het kind geluisterd en op het kind gelet wordt. Als het iets loslaat over het gedrag van anderen, wacht er dan mee om uw eigen oordeel uit te spreken. Luister alleen en vraag door. Doe een verhaal niet af met: "Jij doet ook wel eens wat" of "Sla er maar op los, dan is het wel over". Slachtoffers van pesten vinden het vaak bijzonder moeilijk om iets van hun moeite te laten blijken aan volwassenen. Ze schamen zich ervoor dat ze slachtoffer zijn. Ook willen ze hun ouders of de leerkracht niet met hun probleem opzadelen. Slachtoffers zijn bang dat het dan nog erger wordt.

In de tweede plaats is het verstandig om op school te praten over uw kind. Doe dit niet tussen neus en lippen door bijvoorbeeld als u de leerkracht in de gang tegenkomt, maar bel de leerkracht er apart over op of maak een afspraak voor een gesprek op school. Het is prettig voor een leerkracht of een directeur om problemen die men zelf op school niet gesignaleerd heeft op een open wijze te kunnen bespreken met de ouders. Het is ook belangrijk dat ouders pesten aan de orde stellen omdat leerkrachten pestgedrag vaak niet kunnen zien. Veel van wat er gebeurt tussen de kinderen onderling onttrekt zich aan de waarneming van de leerkracht. Pas er voor op om de schuld direct in de schoenen van de school te schuiven, maar probeer samen een oplossing te bedenken.

Als er een oplossing bedacht wordt zal dit niet ineens helpen. Een groepsproces is geleidelijk ontstaan en verandert niet van de ene op de andere dag. Daarom is het zowel voor de leerkracht als voor de ouders belangrijk om blijvend de vinger aan de pols te houden. Gepeste kinderen zijn kwetsbaar geworden, en blijven erg gevoelig voor het gedrag van andere kinderen.

Wat kan ik verder nog lezen?

Er is de laatste jaren veel geschreven over pesten. In de volgende boekjes vindt u veel praktische informatie:

- Bob van der Meer, Pesten op school; wat ouders kunnen doen. Den Bosch, KPC (Ouderreeks), 1991.
- Mija Hasselaar en Bram de Muynck, Ik wil er ook bij horen. Weerbaar worden tegen pesten. Den Hertog Houten 1999.
- Stichting Chris, Pesten verpest het. Dordrecht, 1999.